

Taalachterstanden wegwerken

Het mbo wordt van hogerhand gestimuleerd om taalachterstanden weg te nemen en de taalvaardigheid van hun studenten te verhogen. Er zijn centrale examens ingevoerd waar iedere student straks mee te maken krijgt. In de praktijk worden op grote schaal taalachterstanden geconstateerd. Er moet dus flink geïnvesteerd worden om dit op niveau te krijgen. Op vele plekken worden daarom taalcoaches ingezet. Wat vinden zij zinvolle interventies?

Tiba Bolle

Aanbevelingen

Uit de gesprekken met de taalcoaches komen diverse aanbevelingen naar voren die vooral het management zich ter harte zou moeten nemen:

- > Focus op één aandachtspunt. Kies een speerpunt waar je een jaar lang met het hele team aan wilt werken, bijvoorbeeld leesvaardigheid of feedback op taal in alle vakken.
- > Neem taal op in een teamwerkplan en stel haalbare en meetbare doelen op met de taalcoach, volg de ontwikkelingen en geef waardering voor werk en inspanningen.
- > Maak taal en rekenen tot een vast agendapunt in het teamoverleg.
- > Koppel taalbeleid aan HRM beleid; professionalisering rond taaldidactiek en werk aan taalcompetenties van docenten.
- > Maak het team bewust dat taalbeleid een hoger doel dient; taalontwikkeling gaat immers hand in hand met de ontwikkeling van beroepscompetenties.
- > Biedt praktische didactische handreikingen aan taal- en vakdocenten en ondersteun ze, met behulp van de taalcoach, bij de implementatie in hun lessen.
- > Misbruik taalcoachtijd niet voor niet inhoudelijke zaken die teambreed gedragen zouden moeten worden, zoals de organisatie van pilot-examens.

Alles wat met taal
te maken heeft komt op het
bordje van de taalcoach

Taalcoaches in het mbo hebben vaak een brede en vrij algemeen geformuleerde opdracht meegekregen. De meeste coaches zijn betrokken bij alle slagen van de Drieslag: 1. Het stimuleren van taalontwikkeling in alle vakken, 2. Het bepalen van de inhoud en vergroten van de opbrengsten van de lessen en Nederlands en 3. Het organiseren of stroomlijnen van de opvang van taalzwakke studenten. Ook het verbeteren van de taalvaardigheden van de taal- en vakdocenten wordt tot het werkterrein van veel taalcoaches gerekend. Zij krijgen hiervoor tijd van hun opleidingsmanager, variërend van twee uur per week tot twee dagen per week, soms voor één opleidingsteam, vaak voor meerdere teams.

Door de opkomst van nulmetingen en (centrale) examens besteden taalcoaches veel tijd aan de organisatie van intake-toetsen, het ontwikkelen van instellingsexamens en het afnemen van de pilotexamens. Auna Magedans, taalcoach bij ROC Midden Nederland meent dat er keuzes gemaakt moeten worden: 'Managers richten zich graag op de leerlijn Nederlands en examinering. Taalontwikkelen lesgeven, begeleiden van collega's en teamcoaching wordt gemakkelijk weggelaten. In ieder geval heb ik de opzet van de taalondersteuning geregeld, vooral gericht op acties in de vakles en loopbaanles. Als een loopbaanbegeleider een student aanmeldt, dan krijgt hij of zij ook adviezen voor de aanpak in de vakles en in de loopbaanles.'

Denken in opbrengsten

Het lijkt erop dat alles wat met taal te maken heeft op het bordje van de taalcoach terecht komt. Toch is het vaak niet duidelijk waar de taalcoach precies op wordt afgerekend. Van belang is dat taalcoaches hun taken en doelen prioriteren, concretiseren en dat de opbrengsten van hun activiteiten zichtbaar en meetbaar gemaakt worden. Bij het ROC ID College werken taalcoaches heel planmatig aan taal en rekenen. Vanuit een domeinplan taal en rekenen wordt een teamactiviteitenplan opgesteld.

De weerbarstige praktijk van taalcoaches in het mbo

De taalcoach is de spil in de formulering en uitvoering hiervan. Gea Heijman, taalcoach van het ROC ID College: 'Het belangrijkste is dat ik mijn directeur en teamleider overtuig van het nut van mijn taken als taalcoach. Ik ben van plan om de opbrengsten van wat ik doe op papier te zetten, dan zien ze dat ik de investering waard ben.'

Een deel van de energie van taalcoaches gaat zitten in het overtuigen van collega's van het belang van taal. Marian Castenmiller, taalcoach bij het ROC ID College beaamt dit: 'Aanvankelijk waren mijn collega's (vakdocenten) van mening dat taal alleen iets voor de docenten Nederlands was. Geleidelijk aan is het besef ontstaan dat taal in elk vak een belangrijke rol speelt, sterker nog, dat zonder een goede taalbeheersing het uitoefenen van het vak niet altijd goed verloopt. Denk aan een klantgesprek, waarbij de kapster niet goed luistert.' Gabi te

Taal- en rekenbeleid bij Roc Midden Nederland

Doelstellingen van het Project taal- en rekenen:

- > Aandacht krijgen voor taalontwikkeling in alle vakken
- > Taal (en rekenen) bij alle colleges op het rooster
- > Verbeteren van eigen taalvaardigheden van taal- en vakdocenten
- > Bepalen van de inhoud en opbrengsten van de lessen Nederlands
- > Meten van taalniveaus en prestaties
- > Regelen van opvang voor taalzwakke studenten
- > Organiseren van scholingen voor docenten, vakdocenten, managers en directeuren
- > Organisatie van de pilots voor COE
- > Het opzetten van netwerkbijeenkomsten voor docenten
- > Oprichten expertisegroep taal en rekenen (voor docenten, managers en directeuren)
- > Samenwerken met de toeleidende vmbo-scholen

Betsy van Kalkeren, Projectleider taal en rekenen in het mbo

>>

Riele, taalcoach bij ROC Midden Nederland verwacht dat steeds meer collega's het belang van hun betrokkenheid bij taalontwikkeling gaan inzien. 'Het gevoel van 'we moeten weer iets van Den Haag' moeten we tackelen. Ik heb samen met een collega korte presentaties gegeven in het team en met mensen gesproken in de wandelgangen. Dit zorgt voor een positieve attitude.'

'Mbo docenten zijn erg gewend om op hun eigen manier aan de slag te gaan,' zegt Leny van Rosseberg, taalcoach bij het ROC ID College. 'Er zijn naar mijn gevoel veel eilandjes, waarop ieder zijn eigen ding doet. Het is lastig om deze manier van werken te doorbreken. Door regelmatig met elkaar te overleggen en afspraken te maken komt hier langzaam verandering in.' Charles Soria, taalcoach bij het ROC Amsterdam vult aan: 'Helaas regeert in de dagelijkse praktijk dikwijls de waan van de dag en komen er allerlei zaken tussen het lesgeven door of vaak ook tijdens het lesgeven op je af, waarop je dan vaak direct en ad hoc moet reageren, waardoor collegiale consultatie niet altijd goed mogelijk is.'

Taal- en rekenbeleid op het ROC ID College

Hoogtepunten van het Taal- en reken beleid:

- > Betrokkenheid van de vele collega's, waardoor het in veel teams en bij veel studenten al een normale zaak is dat er aandacht is voor taal en rekenen binnen de beroepsopleiding.
- > De voorziening 'Ideaal Regionaal' is gestart in oktober 2010 op negen locaties van ROC ID College en al door circa 6.000 studenten bezocht.
- > Erkenning binnen de organisatie dat studenten voor Nederlands en rekenen 'gekwalificeerde' docenten verdienen.

Aandachtspunten in 2013:

- > Verdere uitrol van scholing van docenten Nederlands en rekenen (en Engels) in samenwerking met de dienst HRM.
- > Inbedding van de Centrale Examinering Nederlands en rekenen binnen alle kaders van de inspectie en de ROC ID College Examinering in samenwerking met de dienst Onderwijs en Begeleiding en de directeuren van de domeinen.
- > Discussie over begeleide en onbegeleide tijd en studiebelastingen voor alle mbo-opleidingen tot een goed einde brengen.
- > Inzet van E-learning voor BBL studenten als een 'gewoon goed' tussen de oren krijgen
- > De drieslag taal en rekenen volledig geïmplementeerd in het reguliere mbo

Jose Kaptein, Projectleider taal en rekenen

Taal serieus nemen

Auna Magedans vindt de deelname aan teamscholing een belangrijke voorwaarde: 'De managers willen dat ik losse scholingen aanbied, maar dan komt bijna niemand. De scholingen zijn interessant, maar leveren de docent niets op omdat taalontwikkelen lesgeven niet binnen de beoordeling valt. Ik wil graag dat de scholingen gekoppeld worden aan functioneringsgesprekken. Als taalontwikkelen lesgeven een issue is in het functioneringsgesprek, dan stimuleer je docenten om zich te scholen.' Het is Gabi te Riele gelukt om haar collega's ervan te overtuigen dat de examinering van de taalexamen serieuzer en formeler moet worden weggezet: 'De organisatie is vele malen verbeterd en wordt komend jaar nogmaals herzien. Dit helpt bij het uitdragen van het belang van de examens richting de studenten.'

Volgens Charles Soria gaat het niet alleen om bewustwording dat ook in de vaklessen aandacht moet worden besteed aan het belang van Nederlands: 'De gemiddelde leesvaardigheid bij de studenten moet omhoog. Collega's moeten daartoe ook in staat zijn en in de lessen ruimte inbouwen om het te doen. Bied een aantal onderdelen aan die ze kunnen toepassen in hun lessen: praktisch en behapbaar, niet al te zeer de stof die ze willen overbrengen doorkruisend, maar veeleer ondersteunend en bijdragend aan een hoger doel: de leesvaardigheid van de studenten vergroten met alle voordelen van dien.'

Platform

Ruim 140 taaldocenten, taalcoaches en taalcoördinatoren komen drie keer per jaar bij elkaar in een platform van de Mbo Taalcoach Academie om inspiratie op te doen. Centraal staan de inhoud van de leerlijnen Nederlands (integraal, generiek of beroepsspecifiek?), hoe het management te overtuigen van de noodzaak in te grijpen en effectieve manieren om vakcollega's betrekken bij taalontwikkeling. De mbo-taalcoaches spreken allemaal dezelfde hoop uit: dat zij op de ingeslagen weg verder kunnen. Zoals Gabi te Riele het verwoordt: 'Het taalcoachgebeuren heeft nu een tijdelijke status, maar er is behoefte aan een permanent iemand op taalontwikkeling en -coördinatie. We zetten nu van alles op, ik hoop dat het in de toekomst ook onderhouden kan worden.'

Meer informatie over de Mbo taalcoach Academie is te vinden op www.mbotaalcoach.nl

Tiba Bolle is adviseur en trainer van het Instituut voor Taalonderwijs en Taalonderzoek Amsterdam (ITTA). De publicatie Drieslag taal. Praktijkboek Taalbeleid Nederlands in het mbo is te downloaden via de site van het Steunpunt taal en rekenen.